

ՊԱՅՄԱՆՔ

ՊՈՒԼԿԱՐԻԱ

Տարեկան 12 ֆր.
Վեցամսեայ 6 ֆր.

ԱՐՏԱՍՈՂԱՆ

(2 րիւ լեկ ծրարով)
Տարեկան 14 ֆր.
Վեցամսեայ 7 ֆր.

ԱՄԵՐԻԿԱ

Տարեկան 2.60 ֆր.
Վեցամսեայ 1.50 »

Կ Ա Ն Խ Ի Կ

—o—

Ծանուցման տողը
20 սանթիմ

ԻՐԱՎԱԿԱՆ

Լ Ր Ա Գ Ի Ր

ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԵՆ ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ԵՒ ՇԱԲԱԹ

ՀԱՍՑԵ

Rédaction du journal

„Ipravounk“

V A R N A (Bulgarie)

—o—

Редакция

на вѣстникъ

„Иравункъ“

ВАРНА (България)

—o—

Իրավունկ և
չեն տրուի

ՀԱՅ ԳԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՄԻՆՆԵՐԸ

ԵՒ

ԱՆՈՍՑ ՀՈՎԻՒՆԵՐ

—o—

Դէպի լուսաւորութիւն և զարգացումն ձգտող հայ միտքը, բընական էր որ պիտի գտար իր սրտին մէջ որոնել գիտութեան, բանաստեղծութեան լոյսի այս օրրանը:

Ազնիւ զգացումներու, ճշմարիտ ազատութեան ընդունակ հայր, պիտի գտար ցրտէր բարգաւաճումի հիշտին միջոցներն ընծայող Արեւմուտքի ուստանն, զերծ Արեւելքի սեղմումներէն, պրկում ու կաշկանդումներէն:

Գեղեցկութեան սիրահար Արեւելքի հարազատը, պիտի պլանար արուեստից ու արհեստի այս նորագաւառը յազուրդ տալու բնածին բազմազան ընդունակութիւններուն:

Եսաւ Արեւելքը, վաղուց իր անդրանկի իրաւունքէն զրկուած հետզհետէ սկսած էր անտանելի դառնալ ազատորեայ հայկեանց, որոնցմէ ընտրուած մաս մը ապաւէն փնտռեց հոն, ուր գոհացում պիտի գտնէին ամենայնիւ կամ մասամբ իրենց արծիւ իտէալները: Ու հիւսիսի ու մտքի պաշարով հարստացած և Մայր-Հայրենիքի վառ սէրը սրտերնին՝ եկան, բազմացան, հիմը դնելով պատուաբեր զաղթականութեանց:

Ջանադին միշտ անաղարտ եւ անարատ պահել միութեան Ս. Կապը, որչափ ժամանակն ու պարագաները ներքեցին. լուսաւորչի արմատացած լոյս հաւատքը, անշէջ իրենց հոգիի խորն, թէեւ երբեմն զոհեցին կենսականը — չեղուն — այսու հանգիստ մնացին հայ — Եկեղեցիով:

Թէեւ ժամանակի ձախող ու անհաջ կռաւումներուն տակ ոչնչուազ տուեցին, սակայն և այնպէս ամեն ազգականներէ զերծ այսօր ունինք Պարսկաստանի, Հնդկաստանի, Ամերիկայի, ընդհանրապէս առաջնորդութիւնները իբրեւ ամբողջացնող մասունք էջ:

միաձնի կաթողիկոսութեան և Պոլսոյ Պատրիարքութեան, Հայ-եկեղեցիի դրախտէն ճիւղաւորող այս սուրբ գետերը, կազմելով հոս հոն նուիրական «տէլթաններ», կը միաւորին վերջապէս Աւետարանի աւազանը թափելու համար:

Բ.

Թէ ինչով կը մեկնուի հայուն չափազանց կրօնասիրութիւնը: Ուրիշք ուրիշք լեզուն կորուսած, կեդրոնէն հեռու ապրող հայութիւնը կանգուն մնաց մինչեւ այսօր չընորհիւ Եկեղեցիին:

Փոթորկալի վտանգներու, արտաքին չարազէտ յարձակումներու դէմ ցցեց իր սուր փշերն, փակուած, ամփոփուած Եկեղեցիին մէջ:

Իրաւ է թէ շատ ու շատ տուեց հայ լեզուի ունեցած տգիտութիւնով, ինչ որ ա՛լ ուշ չէ դարմանին ձեռնարկելու:

Հայ ազգը՝ իրաւունք ունի պարծենալու լեզուովն ու Եկեղեցիով, զորս այնչափ կը սիրէ, որոց վէմ նպատակաւոր յարձակում մը կը վերաւորէ, կը խոցէ սնոր սիրտն ու հոգին:

Այս սուրբ «երկրորդութիւն»ը, իր ազգային կուռ միութիւնը կը կազմէ. որչափ աններող և խիստ եղած է նա իր ախոյեաններուն դէմ, ու արհամարհած ամեն արտաքին ոտնձգութիւն և ձեռնմըխութիւն:

Անաչառ եղած է նոյն իսկ իր կրօնի պաշտօնականներուն դէմ, որոց անկասկած կը վստահէր պահպանութիւնը կեանքին ու գոյութեան. ես չեմ գիտեր ինչով կը բռնականք դժգոհ են այսօր, երբ ազգը իրենցմով կ'զբաղի. ինչով խոյս կուտան եկեղեցիէն ներս, ու կ'ապաւինին փիւռնի սեւու թեան տակ: Չեմ հասկնար թէ ինչով համարատուութենէ զերծ կուզեն համարել ինքզինքնին:

Իբրեւ եկեղեցիի սպասաւոր եւ Աստուծոյ պաշտօնեայ պարտաւոր էին լայնօրէն սորվիլ «կրօնք»ը: Մինչդեռ ռամիկ ժողովուրդէն ալ տգէտ — տգէտ իրենց պաշտօնի գիտակցութեան — սեղանին ետին կը փախչին ժողովուրդի արդար զայրոյթէն սարսափահար:

Սեղանի վեհ գմբեթին զազաւթը տնկուած խաչը՝ սուրբ շան թարգմէն է եկեղեցին և եթ պահպանելու կայծէ ու կայծակէ. սա կայն հոն ապաստանարան փընտռող կորսեանք սեղանի այրող բոցերէն պիտի լափուին հրաշապէս:

Կրօնը չի կրնար ծածկել կրօնականի ամօթը:

Եկեղեցին չի կրնար ծածկել եկեղեցականի մերկութիւնը:

Ուստի երբ հայ գրիչը ձեգմով զբաղի, չկարծէք թէ նա թարուն նպատակներ ունի և կուզայ ձեր անարժանութիւնն ու տգեղութիւնները ձաղկել ժողովուրդի անունով, այն ժողովուրդին որ կը պաշտէ արժանաւորն ու կը խնկէ:

Խնդրոյ առարկայ եղած Ձեր տգիտութիւնն, ոչ այնքան ուսման, որքան ձեր պաշտօնին անգիտութեան համար է. նուիրական սուրբ կոչմանը գիտակից, գովելի առաքինութիւններով զարգարուած պարզուկ քահանայ մը ինձ համար արժանաւորն է քան թէ կարգ մը ռաքիձներու տակ ճարպկօրէն ծածկուած թունալից պատկանդարանը նախանձու, կրից և մոլութեանց:

Եւ այդ ուսումի նիհարկեկ խաւը, հաղիւ առ ժամանակ մը դէմքի ու սրտի սեւութիւնն կրնայ սքօղել:

Գ.

Երկիւղած, ազգասէր, իր նուիրական կոչման գիտակից, սահմանափակ ուսման մը տէր՝ օրինակելի քահանայ մը Ձեզ կը թողում բազմապատկ, չափաւոր, օձ լեզու, կեղեցային ուսում առածին հետ, ըլլայ այն քահանայ, վարդապետ, կամ Եպիսկոպոս:

Եկեղեցիի ու ազգիս ունեցած բուռն սէրս, ինձի կստիպէ զբաղել ու կուռել անունի, պաշտօնի, աստիճանի տակ վտանգաւոր եւ անպէտ գոյութիւն մը ծածկող Եպիսկոպոսի, Առաջնորդի դէմ, որ իրենց օրինակով կոչուած են հայ եկեղեցիի ու ազգին պատին բարձրացնել յայտ օտարին. իբրեւ քաջ հովիւ, անձերնին պիտի դընեն կորուստի վտանգին մէջ եղող ոչխարի հօտին վրայ:

Ասոնցմէ սրտով բարին, հոգիով՝ ազնիւը, վարքով՝ ուղիղը. . . եւ ուսումնականը, շրջահայեացք ու քաղաքագէտը պիտի զրկուի օտարութեան մէջ թաղուած հայ

զաղթականութիւնները հովուելու:

1. Ս. Հայրապետի ողորդին հետ պիտի բերեն տառապող եղբարց սիրոյ բարեւներն:

2. Պիտի խօսին Մայր Հայրենիքէն, անոր ցաւերէն, ու պիտի ջանան հաստատել բաղձացուած համերաշխ եղբայրութիւնը:

3. Այնչափ քաղցր ու նուիրական եղող քաջ եւ երանելի նախնիքներու կեանքէն պիտի պատմեն շնորհալի լեզուով, յուզող՝ շեշտով:

4. Տօնի եւ տաղաւարի ակում օրերուն հայրենական սովորութիւնները, աւանդութիւնները պիտի լիչեցնեն:

5. Պիտի հիմեն աղօթատեղիներ, և անոր կից ընթերցումի վայր մը, մոռցուելու վտանգին եղող մայրենի լեզուն ուսուցանելու համար:

6. Ո՛ր ու միջոց պիտի տան Ազատ-Երկիր ապաստանող յեղափոխական մարմիններուն, ու անոնց մէջ հաստատեն զազաւթարի միութիւնը, բառնալով կուսակցական աննշան խտրութիւններ, ու դադրեցնելով սին վէճերն եւ աղմուկ:

7. Գոյացնեն անոնց մէջ եղբայրական հաշտութիւնը, որպէս զի ներքին ոգորումներէ շունչ առած, պարթեւեան նետերն ուղղեն մեզ հետապնդող դաշեւոր թշնամիին դէմ:

8. Ձեռք տան ազգի գրողին, գործողին, խօսողին, եւ թեթեւցընելով զայն բազմաձախ հոգսերէն, միջոց տան անոր իր զէնքերն սրելու, եւ նիտերն դարբնելու:

9. Ծաւալում տան Ազգօգուտ թերթերուն, կարկեցնելով ազմկայարոյցը, վայրահաշը. . .

10. Հայ հարուստի քսակը ի ձեռին, մարմին տան հոգաբարձոս եւ խնամակալ ընկերութիւններու, խեղճ կարօտներուն նպաստելու համար, որք լեզուին ու տեղւոյն, դիրքին անտեղեակ, կը ծաղրուին. . . մերկ ու բոպիկ:

11. Հրապարակեն մաքրեն խաչազոդերու, մուրիկներու վոհմակը, որք հայ լեզուն բերանին, հայի անուն ու մորթ հագած կը շահա-

— Սաթևնիկի, դալարա, կեհեւի որ դուռն հրազել մէջ էս: Ես քեզի շըսի՞ որ, ա՛լ աստուորի վրայ վաճառութիւն չը փոխու է՛ս, որքան միամիտ ես որ, զեռ յոյս ունիւմ եմ՝ մօրգու հետ ապրելու, Մարգարէի առուան կերպնում որ, Սահակը իմ աչքի առջեւը կտոր կտոր ըըրին: Ա՛խ, Սաթեհնիկ, հայր ինչո՞ւ գալպէս յամառ է, ու միշտ անոր վերջին խելքէ մարկւած է: Ա՛լ մի խորուրտ, վար իջի՛ր եթէ ինչի հետ չի գաս, ո՛վ դիտէ՞ որ անարման քերդդի պիտի երթաս: Աւելի ազէկ չէ՞ որ քո հոր լիւրձալ ազալի մը հանըմ ըլլաս: Եթէ սերով չի գաս, դիտցի՛ր որ, զորով պիտի աւնիս: Հասա՛ն, քո ասածին պէս, եթէ աշխարհի վրայ ամբողջ հայութիւնն ալ վերջանայ, դարձեալ Սա-

ԾՊՏՈՒՆ ԱԳՈՒԱԻԸ

Ինչպէս ապառաւ անարգութեամբ գիշարելիք մի թուո՞ւն, անգամ մը կը փորձէ ինքզինք սիրամարգի փետուրներուն տակ ծածկել ու սիրուն հանգիստանալ, բայց իր խռովութեամբ զայն զանազան կերպերով անմիջապէս : Այնպէս ալ վարդուն փորձեր է այս անգամ անհարկաբար զինք ծածկել Իրազէտի գիծակին տակ, սակայն իր դա դա ի խռովութեամբ մէջ մի ելելէն ծաղրելիօրէն զինք կը նշաւակէ իր ԱՆ ՊԱՐՁ Է ի իրաքանչիւր տողերովը : Պէտք չէ հոս ցոյց տալ այդ յօգուածին մէջ ունեւոր լիցուն թրքահայի վերածելու այն կապկային ճիգերը քրեականական եւ ոճի անկումները, որոնցմով բանօրու մանկէ մը ի ցոյց դրուած Օրանկ—Օթանկի մը խեղդատակ շարժումներն, ինչ աւելի քահանայներ խիստ ընթերցողէն :

Անցնինք բուն ինքզինքն : Քրեատունայի մը շառագանջայն ապառաւ իր դէմքին վրայ ընդունող մուրհանգ ու անհասկնալի թիւրքի մը կիս վրայ ճիւղնէն սեռայնի յանկերգն է որ կը կրկնէ այս անգամ վարդուն, «Իրաւունք»ը Է. Յ. Դաշնակցութեան թըշնամի ցոյց տալով եւ Դոշուկի վերջին համարին մէջ ամփոփուած հայ նահապետական անունը շահագործել աշխատելով :

«Իրաւունք» բնաւ Է. Յ. Դաշնակցութեան թըշնամի բլաւ մտքն չէ անցուցած, բայց միեւնոյն ատեն անոր սխալներն ալ ծածկելու հացկատակութեամբ երբեք չէ ընդունած ու չը պիտի ալ ընդունէ բնաւ, ահա այս կէտին մէջն է «Շարժում»ի յիմար խեղաթիւրումը :

Մեր 28 թիւով հրատարակած Հրդեհի «բաց նամակ»ը շատ իրաւամբ սխալ կը գտնէր զաշնակցական պատուիրակի մը բուն դրամ հաւաքելու ձեռնարկը (նաեւ այդ սխալին հետեւեալքը կը համարէր ձեռնարկին անյաջող ելքը, եւ այս անհրաժեշտ ճշմարտութեամբ) :

(*) Ճիշդ այդ խնդրոյն համար էր որ Պոլկար նախարարութիւնը անմիջապէս պաշտօնական ըրաւ վառնայի ոտտիկանապետը :

Թեմիկը քեզի նման վատ քիւրդի մը կին չը դառնար : Ու լաւ համոզուի որ, քո իրիւայի աղջիկը, առ զնարէն (ապառաժէն) քո կարծածին չափ դիւրին վար չ'իջնէր :

Այս վճռական պատասխանին վրայ, Հասան երբ կը համոզուի որ, Սաթնիկը իր որոշման վրայ անդրդուելի կը մնայ, իւր սուրբ մերկացնելով խաւար կրկնի այն ապառաժէն վեր մագլցիլ, հայ հերոսներն ընկնելու Սաթնիկը, անմիջապէս իր գոտիի մէջ պահած ատրճանակը դուրս կը հանէ, ու տակաւին այն վայրենի քիւրդը իր ապականութեամբ ձեռքը անոր դիցափառ մարմնին չը դպցուցած, հըրազէնը չեղտակի անոր սրտին կուղղէ, ու անմիջապէս զանիկս գնդակահար ընկնով, անոր պիղծ մարմինը հագլցին ոռոնցով մը, այն հանրու ապառաժէն, անդնդախոր ձորի մը մէջ կը գահավիժի : Ու ինքզին իր հոգեհանգիստ մանկիկը, իր առաջ մագլցու հարուստ հիւսկէներով պինդ մը իր սրտի վրայ կապած, անգամ մայր կ'արտառով աչքերը դէպի իրենց պիղն ու ընդունած օճախը դարձնելով, երեսը կը խաչակնքէ ու «Սահակ, քեզի հետ յաւիտեան միասնայն կուղանք,» ըսելով, այն բարձրութեան մէջ, արծուի մը նման ինքզինք վար կը ձգէ : Ու այդպէս, իրաւունք միացած մայր ու զուկի ճուղի քակ մարմինը, այն գահավիժէն վար բուսած կաղնիի մը չոր ու սուր ոտտին վրայ ինչալով, այն սրտաշար ոտտը, Սաթնիկի կոնակը կը ծակէ ու անմիջապէս ինքն ու իր հրեշտակ մանկիկը՝ անոր վրայ անշուշտ կը գամուին :

Ու այդ պահմայի Հայրենագետներու վարդապետ անմեղ աբիւնը, իրենց մարմինները անշուշտ դադրի զոտացած ոտտէն վար հոսելով, կեռիկարկաւորաբար ինքզինք, ան զոհարարութեան սեղանէն ոչ շատ հեռու կարկաշող աղբիւրին կը դառնայ : Բնական աշխարհի ծաղկներն ու դարկացած մարգերը :

ՎԵՐՁ

Թիւն մըն էր. խոշոր գոյթակողմ թիւնները չը մաքրած եւ հանրութեան գոհացում տրուելէ առաջ ելնել կրկին դրամ պահանջի : հարկաւ չի պիտի յաջողէր :

Բայց հոս ալ Է. Յ. Դաշնակցութեան աւելի յանցաւոր վարդուն եւ իր մէկ քանի համախառններն էին, որոնք դաշնակցութեան Բիւրօն համոզելով, այս անգամ ալ այդ սխալ քայլը առնել տուին :

Սակայն Դաշնակցութիւնը այս սխալը իրեն սխալ պէտք է ընդունի, եթէ անկեղծութիւն կայ իր մէջ, եւ սահմանադրութեանը ու իր նմանները, որպէսզի «վատ, վատ, ստոր» մակդիրներով չի մկրտեն այն յայտնի անձնաւորութիւնները, որոնք սակէ առաջ մէկէ աւելի առիթներու մէջ ինքնաբերաբար Դաշնակցութեան աւելի ուղիներ տուած են, բայց այս անգամ դաշնակցութեան փաստերը մատնանի ընկնով մերժած եւ յայտարարած են թէ իրենք պատրաստ են նպատակաւորութեամբ անկեղծ եւ վստահելի հայրենասէրները : Մենք կը կարծենք թէ անոնք իրենց այս յայտարարութիւնը քիչ օրէն գործադրելու առիթը պիտի ունենան, նոյնպէս ալ ծանօթ «Կոչ»ին հեղինակ հայրենասէր երիտասարդներու այն խումբը իր առաջադրած նպատակը իրագործելու ձեռնարկին մէջ կը դառնուի այսօր, անշուշտ հետի պոռոտախօսութիւններէ, եւ արդիւնքը կը յուսանք թէ ի մօտոյ մէջ տեղ դալ :

ՆԱՄԱԿ ԽՐԱԿԻՐՈՒԹԵԱՆ

Շուրջ երկու շաբաթ է ի վեր Օտեւայէ ստացած մէկ նամակիս պարունակութեան համաձայն՝ հրապարակաւ կը հրաւիրեմ տեղւոյս Պատ. Թաղ խորհրդոյ գիւհունը, որ բարեհաճի պաշտօնապէս գիմել նոյն քաղաքի արժաւոր քահանային, որուն քով կը գրտնուի Առաջնորդէն տրուած պաշտօնաթուղթը, ստուգելու համար բնութիւնը այն հանգանակութեան, որ կատարուած է ի նպատակ վարձարանիս :

Առիթնէն օգտուելով կը ծանուցանեմ, ի զի տնօրէն հետաքրքրուողներու, թէ վարձարանիս հիմնարկութեան մինչեւ այսօր 60 ի չափ ձրիավարութեան ունեւորներ եւ ուսանողներ հինգերորդ տարեկանը հիմնարկութեանը մէկ քանի իմ սեղանէս կերակրուած են, լաւագոյն օրերէն մէջ եւ երբեմն ալ հազուադէպ ու կապուած ընդունած : Պահած եւ նաեւ գիշերօթիկ ուշապետ, բոլորովին անթոշակ եւ կիսաթոշակի Ասկէ զատ գտնուած են բաւական թուով ուշապետներ ալ, զի չեթթիկ ու ցերեկեայ, որոնց ծնողքը կարողութիւն ունենալով հանգիստ, անվճար թոշակով եւ իրենց զաւակաց տարեթոշակներուն կտրուար մէկ մասը :

Աս եւ ոչորիչ կարգ մը խնդիրներու մասին ընդարձակօրէն պիտի

խօսիմ վարձարանիս եռամեայ տեղեկագրին մէջ, զոր հրատարակութեան պիտի տամ արդէն, յարմար ժամանակին, նկատելով որ հոգեկան ու մանուկագրաւոր ջական վիճակս թոյլ չեն տար ինձ ալժմէն զբաղուիլ անով :

Տնօրէն Հայկական Կրթարանի Կրօն Միջոցներու 24 Ապրիլ 1904 Վառնա

Տ. Կրօն Միջոցներու Օտեսայի մէջ հանգանակութեան մը ձեռնարկած բլաւու խնդիրը մոլեգնօրէն յազուեցաւ Շարժումի միջոցաւ : Այդ թերթի խմբագիրը վարձարանի մը ի նպատակ եղած հանգանակութիւնը 28 անուկի զոգով ինքնին մեծ խաչագործութիւնը յղուելով, Միջոցներու հետ ուսուցիչներու անմեղ խումբ մըն ալ խաբէութեան մեղսակից ցոյց տալ ջանաց :

Մենք հրաւիրեցինք Տ. Միջոցները որ բացատրութիւն տայ եւ միեւնոյն ատեն սպասեցինք որ ուսուցիչ տեղեկութիւններ հասնին մեզ :

Օտեսայի մեզ ծանօթ պատուար վաճառականի մը նամակը խնդիրը բաւականին պարզած է այսօր : Տ. Միջոցներու պատուիրակը առաջնորդական յանձնարարականով մը իր վարձարանին մէջ ուսանող աղքատ երախտներ համար քանի մը սոցալայններէ մաս մը դրամ հանգանակած է. սակայն որրի անունի շահագործում չկայ, այդ որբ բառը կամ թիւրիմացութիւն եւ կամ խեղաթիւրում պէտք է բլալ :

Այդ կը մնայ թէ՛ Կրօն Միջոցներու իրաւունք ունէ՞ր հանգանակութիւն ընկնելու ի նպատակ վարձարանին, ուր յաճախողները փառքիկ բացառութեամբ մը, հարուստի գաւառներ են. այս կէտը պէտք է ճշգիւ :

Եթէ իր վարձարանին անունով ժողովուրդին դիմելու իրաւունք չունէր, առաջին օրէն Միջոցներու պէտք էր քննադատել, երբ նա քանիցս ներկայացուցներ տրուաւ, վիճակահանութիւններ ընել փորձեց եւ անցեալ տարի ալ ինքը անձամբ Ռուսիա գնաց հանգանակութեան համար եւ հոն վարդուն հետ ալ դէմ դիմաց եկան : Այս ամենը գիտեալ, ահա նաեւ ըլլալ ու մինչեւ այսօր ինչպէս լռել :

Եթէ Տ. Միջոցներու Ռուսահայաց գիմելը իբր յանցանք քննադատել պէտք է, նոյն խնդրոյն մէջ վարդուն ալ աւելի քննադատելի է, քանի որ առաջին անգամ Ռուսահայերէն նպատակ ուղիւ ճամբան ինք ցոյց տուաւ անոր : Վարդուն ինքն էր որ Թիֆլիսի իր բարեկամներուն յանձնարարական ներգրծի պայմանաւորեց Մշակին մէջ ազգեր գնել տալ յանձնարարեց : Պէտք է տեսնել 1898 հոկտեմբեր ամսոյ Մշակի թիւերը, որոնց մէջ Հայկական Կրթարանի ազգերը կան յանչափ ճոռոմ եւ ուսուցիչ բացատրութիւններով. եւ ատենք սա տողերով կը վերջանան

«Փափաքելով օգտակար լինել նաեւ

որբերու, խնդրում է կարող ազգային ներու պաշտպանութիւնը 160 ռուպլի տարեթոշակով : Բանակցութեան ու տեղեկութեանց համար կարելի է դիմել նաեւ «Շարժում»ի խմբագրութեան միջոցաւ Պ. Վարդոյի : »

Ահա այս վարդուն է որ այսօր կրակ դարձած, երկուք ու կէս տարին լի վրջ, կուգէ Կրօն Միջոցներուն բզկտել թէ, ինչ յանգում թեամբ ինք ուղղակի Ռուսահայոց դիմած է. պէտք էր իր միջոցաւ դիմել, Ճիշդ այն հրէայ միջնորդներուն պէս որոնք իրենց միջնորդ չէր կորսնցուցած ըլլանուն համար եղած լմնցած սակարկութիւն մը աւերել կը ջանան :

Բայց ինչ ընէր խեղճ Կրօնը, երկու տարի սպասեց ի զուր, եւ վարդուն իրեն կոպիկ մը ցոյց չտուաւ հետեւաբար ինք ուղղակի իր գրք խուն ճարը նայել ստիպուեցաւ :

Ինչ, միթէ այսօր ոճագործ պէտք է ինչի կրօնը, երբ սա այլեւս վարդոյին խորտկներ կերցնել եւ այդ տալիս իրեն յանձնարարականներ գրել տալու վիճակին մէջ չէ :

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Լ'Առաջինի մէջ կը կարդանք թէ «Հայկական Միութիւն» անուանով ընկերութիւն մը կազմուած է Բարիկի մէջ. ընկերութեան առաջնորդական վարչական խորհուրդին ընկերութիւնը տեղի ունեցած է ապրիլ 15ին, 27 քուէարկուենքը հետեւեալները ընտրած են

Տեղաւոր	
Միջոցներ թափամշակ 23 քուէով	
Բաօֆ. Ղաւապաօֆ	22 »
Բրիտանոֆ	21 »
Յ. Իսքէնտէր	20 »
Մ. Չէրազ	19 »
Ա. Չոպանեան	14 »
Է. Թընկերեան	13 »
Տիգրան խաչիքէլեան	11 »
Կ. Բէհլիվանեան	11 »

վարչական այս խորհուրդին առաջին նիստը տեղի ունեցած է ապրիլ 24ին. նախագահ ընտրուած է Տ. Իսքէնտէր, դիր նախագահ՝ Տ. Թափամշակ, Գաւապեմ՝ Տ. Բրիտանոֆ, բարեպաշտ՝ Տ. Չոպանեան եւ Գրադարանապետ՝ Տ. Բասմաշեան :

Այս ընկերութիւնը ֆրանսական կառավարութեան վաւերացուելէ վերջ, անոր ծրագրի մասին տեղեկութիւններ պիտի հազորդուին :

— Բարիկի 1900ի ցուցահանգէսին Սերպիական Միւզէն հիմնող Տ. Մալխասեանի՝ որ այս տալիս ոսկիէ մետաղ մը ընդունած էր, Լ'Առաջինի կիմանայ թէ Ս. Սաւալի արքայական աստիճանին ըս. պայ անուանուած է :

— Իշխան Գոթոն Լուսինեանի յանձնարարութեամբ, Գերմանացի բարեսէր մը, Մ. Պօլէ բարեհաճ է կիպրոսի Այդ. Որբանոցին 300 ֆր. նուիրել :

— Կոմսուհի վալէրիէ Հայաս.

տանի հալածող քրիստոնեաներուն ի նպաստ սրտաշարժ նամակ մը հրատարակած է լ'Էօլոնք տէ գ'էգոյ տ'Օոնիանի մէջ: Նաեւ այս հայտ. սէր բարեպաշտուհին՝ որ շատ ան. գամներ թէ՛ նիւթապէս եւ թէ՛ բարոյապէս հայկական գաւթին պաշտպան հանգիստացած է, այս անգամ ալ հայր Շարվիմանի 5000 ֆր դրկեր է «Մշոյ գաւառ. ունի մնացած ժողովուրդը պատե. լու համար» (.):

—Տօպրիչէն յայտնի անձնաւորու. թիւն մը մեզ կը գրէ թէ սուտ է տեղական թերթի մը մէջ եղած այն հրատարակութիւնը թէ՛ տեղ. լոյն քահանան Աւագ Հինգշաբթի օր Ս. Պատարագի խորհուրդը չէ կատարած:

—Թուրքիոյ կրթական նախա. բարու թիւնը այս անգամ Սէհմէտ Սիւրէյյա պէյ անուն հայազէտ թիւրք մը մասնաւոր քննիչ կար. գած է Պոլսոյ Հայոց վարժարան. ներուն համար: Այս պաշտօնիան հայ վարժարանները այցելելով, ուսմանց ծրագիրներուն վրայ տե. ղեկութիւն պիտի առնէ եւ դա. սաղիւքները պիտի քննէ:

—Քղիի Գաւառ. Ժողովը վիճա. կին առաջնորդ ընտրած է Տ. Եղ. նիկ Ծ. վ. Գալաթեանը որ ըս. կիւտարի քարոզիչ է:

—Պոլսոյ Պալատը Ս. Վ. Գե. րեզմանտունը չընկալած ձեռ. նարկուած է. հարկ եղած քարերը պիտի գնուին Երուսաղէմի պատ. կանոց քարահանքերէն, որք կը գտնուին Ազգ. Հիւանդանոցի մօ. տակայ դաշտին մէջ: Ցարդ կա. տարուած հանգանակութեամբ 150 ոսկիի գումար մը գոյացած է:

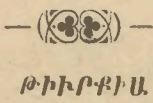
—Թիֆլիսէ կը գրեն. «Դերա. սան Գալֆանանը հաստարակութեան խնդրանք պատրաստութեամբ է կիրա. կի, ապրիլ 16ին, կրկնել «Համ. լէտ»ի ներկայացումը Թիֆլիսի արդիստիքական ընկերութեան թատրոնում: Ինչպէս պատմում են մեզ, առաջին ներկայացումը տեղի սենեցել է շատ անբարեխաղ պայմաններում, ուստի ցանկալի է «Համլէտ»ի երկրորդ ներկայաց. ման ժամանակ վերացուած տեսնել այդ պայմանները, որով հասարա. կութիւնը հնարաւորութիւն կու. նենայ աւելի անաչառօրէն գնա. հատելու մեր երիտասարդ դերա. սանի ձիրքը»:

—Պոլսոյ Ս. Բազմ. խորհուրդը կը զբաղի այս օրերս կարօտ ու. սուցիչներու նպաստի սնտուկ հաս. տատելու եւ կիրակնօրեայ դասա. խօսութեանց խնդիրներով:

—Թիֆլիսի քաղաքապետութիւ. նը որոշեր է 600 ռպ. տարեթույակ յատկացնել Տ. Գէորգ Բարխուդա. րեանի, որ Շիւքէի երկերը թարգ. մանած է եւ այժմ ծերութեան պատճառաւ պաշտօնէ քաշուած:

—Տ. Գարբիէլ Կարախանեանց Գէորգեան Ճեմարանին կտակեր է 8000 ռպ. որուն տոկոսովը Սօզ. դոկեցի պատանիների պիտի ուսա. նին Ճեմարանին մէջ:

ՀԱՎԱՍՏԻՍԱԹԸ ԲՕԼ ԻԹԻԳԻՅԷ

ԹԻՒՐԻՍ

Իթուրիանը թուրքալուսը վէ Ֆրանսանը Մարօքը զապթարը ալթընա ալաճաղարընա տայիր ախիրէն չըգընջ օլան շայէաթը Սուլթան Համիտ տուլմուշ օլմաղլէ՝ պէօյիւկ էնտիշէյէ տիւշար օլտը ղընտան, Ֆրանսա էլիսի Ս. Գօ. նըսթանը սերայա չաղըրուպ, իզա հաթ իսթէմիշ, էլիշի պու եօլտա պիր շայէաթտան տօլայը իզահաթ վէրէմէյէճէկինի պէյան իթմիշ տիր:

—Թամիր իշին Ճէնօվայա եօլ. լանըլան պէշ հարպ վարօրլարըն տան տէօրտիւ եարըլմըշ օլուպ, գումարանեայա էօտէնիլէճէք 87,000 լիրատան էլան հիշ պիր շէյ էօտէն մէմիշ օլտըղընտան, վարօրլարը գումարանեա թէսլիս իթմէմէքտէ վէ հազընը թալէպ էլլէմէքտէ տիր: Սուլթան հէնէգատար մէզ քիւր վարօրլարտան պիրիւնի իրօ թէք ալթընա ալմագ թէքլիթ իթ միշ իսէտէ, գումարանեա գապուլ իթմէյուպ՝ հազընը թէմմէն ալ մատըգճա հիշ պիր վարօր թէսլիս իտէմէյէճէկինի իթթար իթմիշ տիր:

—Պիր թարաֆտան Մաքեդոնի անըն լազըմ կէլէն մահէլլէրինտէ գումլէյի ասքէրիյէ նազլ իթմէկէ վէ տիկէր թարաֆտան Ենմէնտէ իթթիւլտան տօլայը ասքէր նագ լիյէսի վէ սայիր ֆէվզէլատէ մէ սարիֆէր իշին իզթիզա իտէն ազ ճէի թէտարիթտէն աճիզ զալընմըշ օլմասընտան մատա, ասքէրլէրէ վէ մէմուրլայա պիրէր ալլըգ էօ տէմէք իշին տախի բարա պուլը նամատըղընտան հիւքիւմէթ շաշըր մըշ գալմըշ օլտըղը Սթանպուլ տան «Մէշվէրէթ»է եազըլմըշ տըր:

—Պասրատա եումուրճագտան հէր կիւն 3-5 քիշի թուրուլուպ, էքսէրիսի էօլմէքտէ օլտըղընը Սթանպուլ կազէթայարը տախի եազմագտա տըրլար:

—Հիճազ չըմէնտըֆէրի իշին պու կիւնէ գատար (ճէպրի ալը նան) իտէնիւն յըգտարը 23,357,347 ղըշա պալիզ օլմուշ տըր:

—Սուլթանըն իրատէսի իւզրէ, սէրայ մէմուրլարընտան վէ եալէ ըանտան ալթը քիշիտէն իպարէթ պիր հէյէթի մախսուսէ Չիւնէ կիթմէք իշին Չար վարօրը իլէ Սթանպուլտան հարէքթ իթտի:

—Սըհէյէ գօմիսիօնըն ումում վարօր աճէնթալարընա իթմիշ օլ տըղը սօն իթթար իւզրէ, եու մուրճագ, գօլէրա, սարը թիֆօ խասթալըզլարը զուհուր իտէն մէմ լէքթիլէրտէն միւսթամէլ (գոր ծածուած) էշիա վէ էմթաա, քէ զա հայմանաթ բարչալարը, գըլ վէ սաիրէնիւն Թիւրքիայա տուլու լի մէնն օլընմըշ տըր:

—Սուլթանըն ճիւլուսընտան պէրու գահվէճիպաշըր օլան Սաւն աար հաճի Մահմուտ ախիրէն էօ լիւպ, 672,000 լիրա սէրվէթ (միւլք, միւճէվֆէր վէ նագըրտ) պը բագմըշ. ֆագաթ էվլատը պուլըն մատըղընտան Սուլթան ճիւզի պիր մըգտար զէվճէսինէ պըրագուպ, գալան զէնկինիկի քէնտիսինէ զապթ իթմիշ տիր:

ԱՐԱՊԼԱՐԸՆ ԸՍԵԱՆԸ

Սթանպուլտան «Ժան»ա շու եօլտա եազըլմըշ տըր:

«Ենմէնտէ հալ զանն օլընտըղըն տան բէք զիյատէ տէհէյէթի տիր: Մէսէլէ Սուլթանտան խալիֆէլի կի ալուպ, Մուհամմէտին ճիւնիւնէ թախսիս վէ պիրտէ Արապ իմրէ բաթօրլըթ թէսիս իթմէքտէ տիր:

«Նէպինին ճիւնիւնէն պուլընտան Համիտտան բէք շօգ թարաֆ տարար քէնտիսինէ ճէլպ իթմիշ օլմաղլէ, թիւրք ասքէրլէրի իլէ մուհարէպէ իտուպ, անլէրի տա ղըլմըշ վէ էսասա գալսինի զապթ իտէրէք մուհաֆըզ ասքէրլէրի գըր մըշ, վէ քէնտիսինի օրատա խա լիֆէ իլան իթմիշ տիր:

«Պուրսիան աճէլէթին օրտու եօլլամաղլէ պաստըրըլմազ. զիրա օնուն քէօքիւ բէք եայրլմըշ օլ տըղը կիպի, պէօյիւկ վէ գումլէթի պիր իսլամ շիրքէթին հիմայէսի ալթընտա տըր, իշպու շիրքէթ «Ճէմիլէթ-իւս-իսլամիյէ» թապիր օլունուպ, անըն մէրքէզի Գահիթէ տէ վէ շուպէլէրի Ծամտա վէ Մէք քէտէ տիր. մագսէտի իսէ Մուհամ մէտին ճընսընտան խալիֆէ նասպ իթմէք վէ Արապ իմրէթաթօրլըթ նը եէնիտէն թէսիս էլլէմէք տիր:

«Իշպու ճէսամէթիլ մագսէտէ վաւըլ օլմագ իշին, հէր հալտէ մէղքիւր շիրքէթ մուվաֆագիյէթ քէսպ իտէնէկինի իմիտ րաշյօր: Հաճըլարըն Մէքքէտէ թէճէմիւ օլընտըղը էանտէ էհալիյի թէն վիր ու թէշվիք իշին՝ մէշհուր ա րապ խանէտանընտան շօղլար շիր քէթ թարաֆընտան օրայա եօլլա նըլալար:

ՍԵՐՊԻՍ

Թաշնըզըն պէյանընա պինաէն, Բուսիա վէ Սերպիա պիյինտէ կիզլի պիր ահտնամէ իմզալանմըշ. պու ահտնամէ աճքեամընճա Սեր պիա օրտուսը իլէ իզթիզաի հալ Բուսիայա մուսվէնէթ իտէճէք. Բուսիա տախի Թիւրքիանըն թագ սիմի էսնասընտա՝ Մահէգանիա ճիհէթիտէն Ենիլ-Բագար սան ճաղընը վէ էսկի-Սերպիայը Սըրպլարա վէրէճէք իմիշ:

ԹՐԱՆՍՎԱՆ

Թրանսվալ ճուհուրիյէթ րէ իսի Մ. Քրիւկէր Օգոստոստա Մ. Ամերիկայա կիտէճէք, ֆագաթ հիւքիւմէթ անը սուրէթի րէսմի յէտէ գապուլ իթմէյէճէկինի պիլ տիրմիշ տիր:

ՏԱԽԻԼԻԹԷ

Իզմիրտէ վէ Սթանպուլտա եու

մուրճագ վէ սայիր պուլաշըգ խաս թալըզլար միւշահէտէ օլընմըշ օլ մաղլէ, Թիւրքիտան կէլէն եօճը վէ էմթաալար իշին 11 կիւն գա լանթիւնա թախսիս օլընմըշ տիր:

«Աթանա Ռուսլան»ին Սօֆիա տան Մայիս 3 թարիիլի ալտը ղը թէլէկրաֆա նագարէն, Ռուսի անըն Մակեդոնիալարա վէ Ռու սիատա ուս թալէպէլէրինէ գար շը թուլթըղը թարիգտէն տօլայը՝ Սօֆիա պուլկար մէքթէպ շակիրտ լէրի Ռուսիայա գարըն նիւմայիշ իթմիշ օլմագ իւզրէ՝ Իքիւնի Ալէք սանտըն նամընա եարըլմագ հէլ քէլին թէմէլի տիթլաղը կիւն եաֆթալարէ բրօթէսթ իթմիշէր տիր:

—Մ. Ամերիկա տէվէթի Սօֆ. իատա պիր գօնսօլուսանէ թէսիւր իտուպ, Սթանպուլ ժէնէրալ գօն սօլուր Մր. Չարլըզ Տիքիւնսըն այնը մէմուրիյէթլէ Սօֆիայա նազլ իտէճէք տիր:

—Պուլկար զապիթլէրին Սօֆիա տա ասքէրիյէ զլիւպինտէն մատա պաշգա գապինօ վէ պիրահանէլէր տէ օլմուրմամալարը հարպիյէ նա ղըրընտան էմր օլընմըշ տըր:

—Միլին պէյանընա պինաէն, Բուսիա հիւքիւմէթի Պուլկարալըն Բուսիայա կէշմէսինէ գար շը ղօրլուզլար չըգարմագտա ը մըշ:

—1500 թիւրք պունտան էվլէլ Պուլկարիտան Թիւրքիայա հիճ լէթ իթմէք իշին մէգունիյէթ ա լամատըղլարը սէպէպլէ քէօստէն ճէլէ կէշմիշէր. վէ պիլ ախէրէ օրանըն շահպէնտէրի վասիթասը իլէ Սթանպուլա եօլլանըլմըշլար: Պու մուհաճիլէր Ստաթագար ճի. վարընտա քէնաղիւմէյէ նամը իլէ պիր քէօյ թէսիս իթմիշէր:

ԱՄԵՐԻԿԱ

Ժագսօնվիլ նամ շէիհրտէ նան կըն զուհուր իտուպ, շէհրին իքի միլ կէնիլիկտէ պիր զըմը եան մըշ օլմաղլէ, 15 միլիոն տոլար խասարաթ հիսապ օլընմագտա, 10,000 քիշի տախի էվսիզ գալմըշ տըր:

—Ֆիլիթինտէն Նիւ Եօքա վէ իլլէն մալիւմաթա պինաէն, Մա նիլատա պաշը պօղուլլար Ամերի կալըլարա թէսլիմ օլընմըշլար:

ՉԻՆ

Չինտէն թալէպ օլընտան թագմի նաթըն կէօմրիւկ վարիտաթընտան էօտէնմէսի իշին Բէքին էճէկպի էլիլէրի հիւքիւմէթլէրինտէն թա լիմաթ իսթէմիշէր:

—Չին իմրէթաթօրըն Ման չուրիա ահտնամէսի իմզալամագ իսթէմէտիկինէ մուգապիլ, Բուսի ս պագը իմթիյալլար թալէպ իթ միշ օլտըղը Ծանկհայտան Սրան տարտա պիլալիլմիշ տիր:

—Մանչուրիտա Մուքտէն ճի վարընտա Բուսլար վէ Չինիլէր պէյինտէ վուգու պուլան սօն գալկատա 60 Բուս էօլմիւշ վէ եօլլէլէնմիշ. Ցէրքէքի նամ ժէնէ լալ տախի եարէլի տիւլմիւշ:

—Դիւնէճիւտէք գալէլէրին եր ղըլմասըն տէկին 6000 Աման ասքէրինին շէհրի մէղքիւրտէ գալ մասընը իզթիյալլարը Մարէշալ վալտէրիյէ պէյան իթմիշ տիր:

Отговорникъ Н. Драгулевъ
П. „Взаимность“ „Варна“